

Въ международно отношение българитѣ се намирали въ връзки въ византийци, маджари, сърби, съ източнитѣ франки, съ неаполитанци, генуезци и венецианци. Търновскитѣ царе се сношавали и съ египетскитѣ султани; известната Мария подскоросвала тамошния султанъ противъ Михаила VIII, а въ единъ арабски ръкописъ въ Миланската библиотека отъ 1376 г. се намира образецъ за писмо отъ страна на султана до господаря на сърби и българи²⁸.

Важень въпросъ за държавното право съставятъ претенциитѣ на маджарската корона върху българското „кралство“ като върху предишна частъ отъ маджарското царство. Маджарскитѣ претенции върху България си водятъ началото отъ походитѣ на Бела III противъ византийцитѣ и тогавашното завземане на български градове въ Моравската област, Бѣлградъ, Браничево и др. Кралъ Емерихъ, братътъ на Бела, отворилъ война за тѣзи земи противъ българитѣ (вж. стр. 171, 177, 183). Андрей II билъ ту въ враждебни, ту въ дружески връзки съ Иванъ Асена II, своя зеть, и го наричалъ дори *imperator*²⁹. Стефанъ V нахлувалъ петъ пжти въ България, известно време владѣлъ Видинъ и приелъ титлата *rex Bulgariae*, която отъ него време останала въ маджарската кралска титла, макаръ и безъ какво да е фактическо основание, ако не смѣтаме петгодишното владѣне на Видинъ отъ Людовигъ Анжу.

6. *Държавнитѣ и придворни длѣжности*, изключителна привилегия за боляритѣ, били организирани, както и въ Сърбия, по византийски образецъ. Най-високата държавна длѣжностъ била длѣжността *деспотъ* (*δεσπότης*), жената на който се наричала *деспотица* или *деспина* (*δεσπότης, δέσποινα*). Въ Византия тази титла се давала обикновено на нѣкой императоровъ роднина; по-късно тѣй се наричали владѣтелнитѣ князе на Епиръ, Морея, Сърбия и др.³⁰. Следващата по ранга степенъ заема *севастократорътъ* (*σεβαστοκράτωρ*), титла, която се давала въ България, както и въ Византия, обикновено на царевия братъ или поне на близъкъ царевъ роднина³¹.

Думата *банъ* не се срѣща въ старобългарскитѣ паметници. Затова пъкъ въ турски извори отъ 1382 г. се споменува софийския банъ и банъ на Цѣпино. Тази титла носили намѣстницитѣ на маджарскитѣ крале не само въ Хърватско и въ Босна, а и въ пограничната Мачва и въ Северинъ, и отъ тамъ тя лесно могла да премине и въ България³².

Държавенъ канцлеръ и министъръ на финанситѣ билъ въ държавитѣ по византийски образецъ *логотетъ* (*λογοθέτης*)³³. Останалитѣ български сановници, чийто брой и иерархически редъ, впрочемъ, сж неизвестни, били: *протовестиарий* (*πρωτοβεσιάρης*), *протосеvastъ* (*πρωτοσεβαστός*), *протокеллиатинъ* (първиятъ камерхеръ), *протостраторъ* (*πρωτοστράτωρ*), *великъ примикуръ* (*μέγας στρατοπεδάρχης*), *епикерний* (*πυκέρνης, pincerna*). Въ грамотитѣ срѣщаме още: *страторъ* (*στράτωρ*), висши щалмайстеръ и „*комисъ* съ конетъ“³⁴.

При двора на ромънскитѣ князе се споменуватъ отъ XV в. следнитѣ *жупани*: великъ дворникъ (виз. *μέγας δομέστικος*), великъ постелникъ, великъ перникъ (чашникъ, виночерпецъ), великъ логотетъ, вел. вестиаръ, вел. спатаръ (*πρωτοσπαθάρης*), вел. столникъ, вел. комисъ, вел. ключаръ. Мнението какво тѣзи придворни звания, отчасти отъ чисто славянски произходъ, сж заети отъ българския дворъ, и до сега още не е доказано.

7. *Царь, царица и придворенъ животъ*. На българския царъ, макаръ властта му фактически да била ограничена отъ влиянието на боляритѣ, се оказвали, както и въ Византия, едва ли не божески почести. Изумителенъ е броятъ на титлитѣ му. Величаели го като благовъренъ, благороденъ, христо-